

Csernovits Sámuel Szabóinas

Ez a kép az inasévek alatt készült rólam, amikor tizenhat éves voltam, a deportálás előtt. Miután elvégeztem az általános [zsidó] elemi iskolát, tovább akartam tanulni, szerettem tanulni, és látták [a Református Kollégiumban], hogy mezítláb vagyok, rongyos ruhában, és azt mondták, hogy 'Mit akarsz fiú?'. Azt feleltem, hogy be szeretnék iratkozni. Kérdezték a nevemet, és mondtam, hogy Csernovits Samu. Azt kérdezték akkor, hogy zsidó vagyok-e. Mondtam, hogy igen. Azt a választ adták, hogy ide nem jöhetnek zsidó gyerekek, de azért se jöhetek, mert nem tudom megfizetni a tandíjat, ha ilyen mezítlábas gyermek vagyok. Tudtam, hogy ott nekem helyem nincs. A román anyanyelvűek részére viszont ott volt a Papiu Líceum [akkori Al. Papiu Ilarian Nemzeti Kollégium]. Volt olyan zsidó, aki jobban tudott magyarul, de azt mondta, hogy ha román az állam, akkor tanuljon román nyelven, román iskolában. A lányoknak az Unirea Líceumban volt lehetőségük tovább tanulni. A zsidó vallásos jellegű iskola tulajdonképpen a heider [héder] nevet viselte. Kimondottan a különböző templomok mellett volt megszervezve, tanítók vezették. A gyerekek már óvodás korban jöhettek, öt-hat-hét évesen, és ott a héber nyelvet, a Talmud, a Tóra nyelvét

tanulták, a hébert. Héber nyelven tanulták meg az imádságokat, megtanulták olvasni a betűket és fordítottak. Az nagyon nehéz volt, én is jártam oda, de nagyon nem szerettem. Nem volt kedvem hozzá, szívesebben olvastam egy Jules Verne vagy May Károly regényt, mint hogy én menjek a heiderbe. Mindezek ellenére én megtanultam olvasni héberül, a bátyám viszont nem. Ő aztán, amikor apámmal imádkoztunk, csak mormolta a szöveget, mímelte az imádkozást. Nem volt nehéz, hisz a zsidó általában halkan imádkozik, szinte hadarja szöveget. Ez így volt minden évben. Apám jött, hogy na gyerekek, megyünk heiderbe. Mentünk is egy-két hetet, aztán elmaradt. Apám elővett minket, meg is vert, de a dolgokon nem tudott változtatni. Utoljára tizennégy éves koromban vitt el apám. A tanító már nem is akart fogadni. Apám azzal fenyegette meg, hogy szól a rabbinak. Így aztán ismét befogadtak. Aztán érdekes módon hagytuk abba a heidert. A gyerekek az uzsonnájukat polcokon tartották. A bátyám több alkalommal is elcsent egy-két tízórait, amit mi elfogyasztottunk. Ez így ment néhány hétig, amikor aztán néhány szülő eljött reklamálni, hogy milyen hely is ez a heider, ha valakik ellopják a gyerekek ételmét. A tanító mindenkit sorba állított. Mi éppen a pincebejáratnál tartózkodtunk, ahol mindig elfogyasztottuk a megszerzett uzsonnát. Tudtuk, hogy motozás lesz, és hogy valamit tennünk kell a nálunk maradt szalvétákkal. A bátyám egy ügyes csellel az utánunk küldött fiú zsebébe csempészte a szalvétákat. Azt mondta, hogy egy kígyót lát a pincében, és átkarolta a fiút, hogy jöjjön, nézze meg. Az elején csak minket motoztak meg, persze nálunk nem találtak semmit. A bátyám kérésére mindenkit megmotoztak, és az egyiknél, Mojsénál megtalálták. A bátyám és én aztán azzal az örüggyel, hogy minket ártatlanul megvádoltak, többé nem mentünk heiderbe. Az volt az igazság, hogy egyszerűen nem bírtuk: nem is értettük, hogy mit imádkozunk. Aztán még az is közrejátszott, hogy a keresztény barátaink mesélték, hogy ők egy perc alatt elintézik az imádkozást. Ezért mi valahogy lázadtunk ez ellen a vallásosság ellen. Aztán léteztek a cionista szervezetek. Az én testvéreim nem szerették sem a szervezeteket, sem a politikát, így nem jártak velem a cionista megmozdulásokra. Ők inkább azzal foglalkoztak, hogyan teremtsék meg az egzisztenciájukat. Ezért mindenik munkás lett. Én is munkás lettem elsőre, de aztán én, egyedül az összes testvérek közül, intellektuallé képeztem magamat. Nagyon szerettem tanulni, úgyhogy az elemi iskola után készültem is tovább. A Református Kollégiumban szerettem volna folytatni a tanulmányaimat, de a származásom miatt semmi esélyem sem volt. Így mentem el szabóinasnak 1940 júliusában ugyanahhoz a vállalatához, ahol a bátyám is dolgozott. Rá egy rövid időre [szeptember 16-án] jöttek be a magyarok. Csodálatos ünnepség, fogadás volt. Nagyon tetszett nekem. Az Apolló épület előtt néztem [Az Apolló-palotáról van szó, Rózsák tere 5. szám alatt. -- A szerk.]. Azonban amikor hazaértem, kellemetlen élmény fogadott: apámat, mivel zsidó volt, megverték az utcán. Én azt hittem, hogy valami csavargók tették. Később, néhány nap elteltével azonban saját bőrömön is tapasztaltam, amikor az utcán azt kiabálták, hogy 'Ki a zsidókkal!'. Én a Hirsch és Timár üzemben dolgoztam, de kábé négy hónap után kivettek, kellett az inasi hely egy másik gyereknek. Engem egy Hermann Izsák nevű szabó vett fel, ott tettem le az inasvizsgát is. Aztán jöttek a zsidótörvények, a csillag.